УДК 378.12:378.035.91:631.1

ФУНКЦІЇ НАСТАВНИКІВ АКАДЕМІЧНИХ ГРУП У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Р.В. Сопівник, *кандидат історичних наук*
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Здійснено аналіз основних функцій наставників академічних груп у, які виділяються науковцями та практиками — організаторами виховної роботи у вищих навчальних закладах. На основі спостережень та досвіду координації роботи наставників академічних груп, у масштабі Національного університету біоресурсів і прнродокористування України, виділено та обґрунтовано їх функції в частині формування лідерських якостей майбутніх фахівців АПК. Подано результати опитування наставників щодо їх поглядів на проблему формування лідерських якостей студентів.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський освітній простір суттєво зростає роль наставника студентської групи, як основного суб'єкта організаційно-виховної роботи із студентською молоддю. На сьогодні саме наставник академічної групи має забезпечувати координацію індивідуальних програм навчання та самовиховання студентської молоді, створювати сприятливі умови для розвитку колективу студентської групи. Проте аналіз стану роботи інституту наставників у ряді вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації свідчить, що вона не є системною, а в окремих випадках, навіть малоефективною. Саме тому існує необхідність пошуку нових шляхів удосконалення роботи наставників студентських груп, з врахуванням сучасних світових та національних тенденцій, що розгортаються у сфері вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти функціонування інституту наставництва у вищих навчальних закладах України висвітлено в дослідженнях ряду вітчизняних науковців: Демчук В.В. (діяльність інституту наставників академічних груп як важлива структурна ланка у виховній системі університету); Красовицький М. О. (наставництво за кордоном); Кириленко Т.С. (наукові основи роботи куратора академічної групи); Кухтевич Т.Н. (роль куратора у навчанні і вихованні студентів); Ничкало Н.Г. (наставництво у системі професійно-технічної освіти); Романова С.М. (організаційно-виховна робота куратора академічної груп у вищих технічних навчальних закладах); Соколовська О.С. (педагогічна діяльність наставника академічної групи першого курсу як фактор її підготовки до самоврядування).

Мета статті полягає в обґрунтуванні функцій наставника академічної групи у формуванні лідерських якостей студентів вищих аграрних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу, наукової літератури, нормативно-правових та розпорядчих документів, досвіду практичної діяльності наставників академічних груп можна виділити їх головні функції, адже саме від їх розуміння як наставником, так і організаторами виховної роботи на різних рівнях університетського життя залежатимуть можливості розвитку лідерства у студентському середовищі. Так, в Енциклопедії освіти виділяються такі головні функції наставників академічних груп [1, с. 443]:

– *аналітична* (передбачає вивчення і врахування міжособистісних взаємин у групі, мотивів навчання і пізнавальної діяльності студентів, рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, соціометричного статусу тощо);

– *організаторська* (планування і організація виховної роботи в групі з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента, створення організаційно-педагогічних умов для соціально-педагогічної адаптації студентів, створення колективу в студентській групі, виховання активу, розвиток організаторських здібностей активу, надання допомоги органам студентського самоврядування);

– *комунікативна* (спрямована на створення мікроклімату, доброзичливих стосунків у групі, корекцію позиції студентів із низьким та високим соціометричним статусом, що забезпечує позитивні зміни в міжособистісних стосунках і вихованні студентів у цілому).

М.М. Фіцула [2, с. 390-392] виділяє такі функції:

– *діагностичну* – вивчення наставником вихованців, знання їх особливостей, нахилів, потреб, рівня вихованості. Для виявлення індивідуальних особливостей підопічних, наставник повинен використовувати широкий арсенал методів науково-педагогічного дослідження;

– *організаторську* – полягає в умінні наставника залучати членів колективу до різних видів соціально-значимої діяльності: пізнавальної, виробничої тощо;

– *виховну* – включає всі етапи виховної роботи, її планування, використання змісту, форм, методик виховної діяльності, підготовка і проведення виховних заходів до залучати студентів. Стеження за тим, щоб виховні заходи були ефективними, розгортались поетапно, були доступними для цільової аудиторії;

– *координаційну* – полягає у спрямуванні наставником виховних зусиль усіх педагогів, батьків і представників громадськості на позитивні результати у вихованні;

– *стимулюючу* – наставник заохочує кращі прояви поведінки вихованця, його прагнення на самовдосконалення і культивує різні стягнення у девіантних випадках.

Організатори виховної роботи Вінницького національного технічного Університету - Т.Б. Буяльська , М.Д. Прищак та Л.А. Мацко у посібнику "Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі" [3] вважають, що наставником виконуються зазначені нижче функції функції.

1. *Організаторська.* Куратор - завжди організатор взаємодії у студентській групі. Він сприяє створенню системи взаємодіяльності вихованців, що спрямована на взаємопідтримку, взаємодопомогу, взаємотворчість, взаємоконтроль, взаємоповагу, толерантність тощо. Куратор групи – організатор різних виховних програм, зміст яких залежить від особливостей студентської молоді.

Організаторська функція полягає в умінні залучати студентів групи до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, що збагачує уявлення студентів про навколишню дійсність; суспільно корисної, спрямованої на загальне благо; ціннісно-орієнтаційної, яка допомагає студентам збагачувати власну систему духовних та соціально значущих цінностей, що визначають їх поведінку; художньо-творчої, що дає студентам можливість реалізувати індивідуальні творчі задатки та здібності; комунікативної, пов'язаної з формуванням навичок культурного спілкування та організацією студентського дозвілля.

2. *Дослідно-аналітична.* Пов'язана з педагогічно-дослідницькою потребою діагностування рівнів вихованості особистості, вивчення мотивів, інтересів та потреб навчальної і пізнавальної діяльності студентів, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я, рівня успішності тощо; вивчення внутрішнього світу і можливостей вихованців, складання програм їхнього випереджального розвитку.

3. *Інформаційна.* Куратор групи повинен акумулювати знання з теорії і методики виховного процесу, бути для студентів гарним вихователем, взірцем педагогічного досвіду, авторитетним порадником у процесі пошуку різноманітної інформації і наставником з будь-яких проблемних питань.

4. *Соціальна.* Передбачає вивчення вихователем об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на розвиток особистості; кореляцію навичок соціальної поведінки, спрямованої на успішне входження юнацтва в структуру сучасного життя і виробництва.

5. *Спрямовувальна.* Орієнтує студента на правильний життєвий вибір згідно з моральними і правовими нормами, допомагає створенню гуманних взаємостосунків в середовищі студентів, збагачує їх досвід історичними та життєвими прикладами, що варті наслідування. Одночасно куратор виступає і в ролі консультанта, який надає, при необхідності, допомогу в саморозвитку кожній молодій людині, спрямовує її діяльність, опираючись на природні дані вихованця, пробуджує його задатки, здібності.

6. *Стимулювальна.* Спрямована на створення атмосфери психолого-педагогічної підтримки в групі, що сприяє самоутвердженню молодої людини, реалізації її потенційних можливостей. Стимулювання передбачає також різноманітні форми заохочення студентських ініціатив, досягнень, корисних дій і вчинків.

7. *Координаційна.* Полягає у спряиуванні куратором групи виховних зусиль усіх педагогів, батьків і представників громадськості на позитивні результати у вихованні студентів. Куратор групи передусім домагається, щоб педагоги, які працюють зі студентами групи, керувались єдиними вимогами до них, здійснювали індивідуальний підхід. Куратор вивчає особливості навчально-виховної роботи викладачів, ознайомлюється з їх вимогами та стосунками із студентами, обмінюється з ними думками щодо поведінки окремих студентів, методів впливу на них.

8. *Комунікативна.* Спрямовується, перш за все, на створення доброзичливого мікроклімату в групі, забезпечення позитивних змін в міжособистісних стосунках. В основі управління виховною роботою лежить творча взаємодія наставника з кожним окремим студентом та групою в цілому.

На основі особистого досвіду, використовуючи результати експериментально-дослідної роботи, можна виділити десять головних функцій, які повинен виконувати наставник у плані формування майбутніх лідерів агропромислового комплексу України. Ці функції випливають із тих завдань та обов'язків, що реалізуються наставником у процесі практичної діяльності.

Будь-яка робота розпочинається з детального вивчення її предмету. У випадку підготовки майбутніх фахівців, як майбутніх лідерів, наставнику слід дослідити, застосовуючи відповідні методики діагностики, особистість кожного студента окремо, а також вивчити рівень розвитку колективу, його згуртованість на певних етапах становлення, розкрити специфіку міжособистісних взаємовідносин, виявити наявні мікрогрупи, встановити за яким принцом вони формуються. Наставнику необхідно вміло використовувати методики соціометрії та референтометрії, експрес-методики виявлення осіб схильних до лідерства. Але найважливішим є отримання інформації про індивідуально-психологічні особливості кожного студента, його інтелектуальні можливості, широту ерудиції, ставлення до майбутньої професії, громадську та пізнавальну активність, вмотивованість до лідерства, потребу в досягненнях, схильності та обдарування та, зрештою, рівень вихованості. Педагог-наставник повинен вивчити мікросередовище, детально ознайомитись із тими можливостями, сукупністю існуючих форм, традиціями, які склались у системі виховної роботи конкретного вищого навчального закладу (особливості функціонування системи, які її переваги у плані підготовки майбутніх лідерів) та макроособливості, – регіон, де функціонує вищий навчальних заклад та які громадські, державні чи комерційні структури пропонують свою співпрацю у справі виховання лідерів. Тому перша і найважливіша функція, яку виконує наставник академічної групи – дослідно-діагностична. Вона є своєрідним фундаментом, на якому наставник вибудовує складну архітектуру проектно-організаційної діяльності, спрямованої на розробку відповідних шляхів реалізації базових та корекційних виховних впливів на особистість, створення умов для передавання соціального досвіду, формування особистості студента як майбутнього лідера. На основі всебічного вивчення предмету та умов виховної діяльності наставник здійснює планування роботи, проектуючи її стосовно кожного студента та колективу групи в цілому. Розробляється спеціальний підхід до окремо взятого вихованця, який враховує рівень його готовності виконувати лідерські функції, бути ведучим у життєдіяльності групи чи іншої спільноти. Варто підготувати ідеальний зразок (взірцеву модель), на який і наставник, і його підопічні будуть орієнтуватися. При складанні плану-проекту слід враховувати зону актуального і найближчого розвитку майбутнього лідера, застосовуючи принцип випереджуючого становлення і вдосконалення майбутнього лідера. Отже, наступна функція, яку виконує наставник, – планувально-проектна. Після розробки планів та проектів формування лідерів, наставник, озброївшись необхідними знаннями, володіючи арсеналом форм, методів, прийомів і засобів виховної роботи у співпраці зі студентами забезпечує реалізацію індивідуальних та колективних програм розвитку їх лідерського потенціалу. Тому слід виділити організаційно-реалізуючу функцію. Втілюючи її, наставник повинен дотримуватись етапів розгортання відповідних методик чи технологій, основних принципів виховання. Однак необхідно пам'ятати, що сковувати діяльність наставника, обмежуючи її "прокрустовим ложем" наперед заданих шаблонів є непродуктивним. Робота наставника з формування лідерів повинна реалізовуватись як педагогічний супровід становлення обдарованих соціально-активних особистостей. Тому наставник виконує мотиваційно-стимулюючу функцію, яка здійснюється процесуально, містить комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій, що забезпечують включення юнаків та молоді у значимі для них події. При цьому, на основі рефлексії стимулюється саморозвиток. Також педагог повинен створювати умови, відповідний соціально-психологічний клімат, творчу атмосферу, які мотивують вихованців до лідерства, участі у соціально значущих проектах. Педагогічний супровід, який здійснює наставник, завжди бінарний, бо передбачає поєднання діяльності педагога і самодіяльності вихованця (у нашому випадку лідера). Отже, наставник повинен конструювати мотивоутворюючі умови розвитку особистості вихованця, спрямовані на включення його у соціально значимі відносини з позиції лідера.

На різних етапах реалізації наставником своїх основних завдань виконується контрольно-коригуюча функція. У ході втілення проектів і планів щодо формування лідерів, наставник, відповідно до обставин, змінює свою методику чи підходи. Шляхом корекції забезпечується підвищення ефективності виховних впливів. Виховна діяльність передбачає адекватну конкретній ситуації творчість педагога, адже не існує ні однакових студентів, ні абсолютно ідентичних умов і обставин. Навіть незначні зміни дрібних деталей можуть призвести до перетворення "тла" виховної роботи. Все це у своїй діяльності повинен враховувати наставник.

Інформаційно-комунікативна функція виконується наставником перманентно і пронизує кожну функцію. При цьому наставник підказує підопічним, що і як потрібно робити, на що звернути особливу увагу, який із шляхів пізнання істини чи засвоєння елементів лідерської поведінки, розвитку інтелектуально-професійних, вольових, комунікативних якостей є найоптимальнішим. При цьому також відбувається зворотний зв'язок із вихованцем, педагог отримує інформацію про відношення студента до процесу самовдосконалення і розвитку у заданому напрямку, рівень сприйняття, розуміння, осмислення підопічним предмету засвоєння. Ця функція дозволяє наставнику вербально чи прикладом передати знання і досвід, методично підкріпити зусилля молодої людини. Це може стосуватись розвитку ораторських здібностей, необхідних лідеру, організаторських навичок, управлінських умінь тощо. Крім того, наставник сам повинен бути озброєний відповідними знаннями про феномен лідерства та передати це інтелектуальне надбання студентам. Добре налагоджений інформаційно-комунікативний контакт і обмін робить сторони взаємодії продуктивнішими у втіленні намірів виховання і самовиховання.

Наставник виконує важливу соціальну функцію він виступає своєрідним медіатором (посередником) між зрілим і молодим поколінням. Задачею педагога, в руслі означеної функції, є сприяння засвоєнню майбутнім лідером соціальних норм та цінностей. Особа, яка виявляє схильність до першості, прагне виступати в ролі організатора виробничих об'єднань, повинна не просто ознайомитись, а засвоїти основні стереотипи і зразки соціальної поведінки, що покращуватиме її входження у соціальні процеси та оптимізує соціальну адаптацію. Наставник упродовж усієї своєї діяльності акумулює соціально-історичний досвід і знання, культурні та духовні надбання, які з його, суб'єктивної точки зору, мають вагомий виховний потенціал. Відтак, цей потенціал використовується наставником у процесі взаємодії з вихованцем, майбутнім лідером. У даному контексті, наприклад, корисними будуть відомості про життєвий шлях успішних людей, провідних науковців, бізнесменів-аграріїв, видатних постатей світової та національної історії. Їх приклад може стати орієнтиром лідерства для молодої людини, вмотивованої до першості. Наставник зосереджує увагу вихованців на якостях знаменитих особистостей, наголошує на необхідності розвитку таких рис задля досягнення успіху в обраній сфері. Тобто, педагог виступає своєрідним "містком", через який покоління майбутніх фахівців агропромислового комплексу знайомиться із минулим та сучасним, а кращі надбання переносить у перспективу розбудови економіки і держави, розвитку українського суспільства.

Незаперечним є те, що робота куратора групи передбачає створення здорового морально-психологічного клімату в колективі, спонукає студентів до активної громадської позиції, творчих ініціатив, протидії антисоціальним та антикультурними явищам, підтримує саморозвиток особистості, її самостійність.

Наставник є носієм ціннісно-орієнтаційної функції. Фокусуючись на домінуючих у суспільстві загальноприйнятих моральних, духовних, культурних, національних, народних, громадянських, екологічних та інших цінностях, він свідомо чи мимоволі спонукає студентів до правильного вибору. Педагог-наставник усвідомлює наскільки важливими є такі цінності для майбутнього лідера, від практичної діяльності якого залежатиме суверенітет, незалежність, економічна могутність, благополуччя і добробут держави і суспільства. Крім того, наставник повинен прагнути досконалості у гармонійному розвитку своєї особистості. Його знання мають бути глибокими, вчинки – шляхетними, прояви поведінки узгоджуватись із правом, мораллю і культурою, зовнішній вигляд - діловим і бездоганним. Наставник у своїй справі повинен бути вмілим і досвідченим фахівцем, явним лідером, бо тільки лідер спроможний забезпечити становлення і розвиток своїх вихованців як лідерів. Тому наставник виконує важливу функцію "взірця для наслідування". Його особистий приклад є уособленням моделі поведінки найдостойнішої людини, бо тільки така людина претендує на визнання послідовниками в якості лідера. Українська народна мудрість підкреслює: "Повчання наскучить, а приклад – научить".

І, нарешті, координаційно-спрямовуюча функція. Наставник академічної групи є центральною фігурою навчального виховного процесу, його найважливішим суб'єктом, чия активність спрямована на взаємодію зі студентом і всією системою організаційно-виховної роботи як вищого навчального закладу, так і оточуючого середовища. Наставник покликаний об'єднувати і вміло, невимушено спрямовувати зусилля різних інститутів, учасників освітнього і соціального процесу (посадові особи ВНЗ, науково-педагогічні працівники, студентський актив, практичний психолог, декан факультету, громадські організації, студентський колектив, спортивні секції, гуртки, художні колективи, клуби за інтересами, творча інтелігенція, успішні особистості тощо) на взаємодію зі студентами з метою їх розвитку і становлення як лідерів. Цей процес є двостороннім, наставник викликає і спрямовує активність свого підопічного на включення у навчально-виховний та соціальний процеси, громадське життя, пізнання предметів і явищ оточуючої дійсності. Лише активна позиція людини збагачує її новим досвідом, знаннями і вміннями, необхідними не тільки для лідерства, а й для успішної самореалізації закладеного потенціалу.

Отже, наставник виступає у ролі архітектора виховної роботи спрямованої на всю групу і зокрема кожного її індивіда завдяки співпраці, взаєморозумінню, взаємодії всіх структурних підрозділів університету та всіх взаємопов'язаних ланок процесу виховання. З огляду на зазначене, наставник може забезпечувати реалізацію системного підходу у вихованні лідерів. Спорадичність у виховній роботі не тільки знижує її ефективність, але й може зводити нанівець. Використання системного підходу на рівні академічної групи є важливою умовою подальшого поліпшення формування лідерства в цілому.

З метою виявлення поглядів наставників на проблему лідерства у вищих аграрних навчальних закладах нами було опитано 28 наставників академічних груп Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Було запропоновано висловити свою думку з приводу розуміння поняття "лідер АПК". Як свідчать результати, 25% опитуваних не змогли дати відповідь на це запитання. 75% наставників висловили своє розуміння зазначеного поняття як:

– компетентний організатор;

– компетентна людина у своїй справі, яка користується повагою;

– керівник, з комплексом знань, умінь, моралі;

– особа з високими моральними, діловими, організаторськими якостями, яка постійно самовдосконалюється в певній сфері і є прикладом для наслідування;

– людина, яка має відповідні якості, передусім професійну компетентність, інтелект, творчість та інше, що дозволяє організувати ефективну діяльність у сучасних умовах господарювання;

– особистість, яка ставить перед собою чіткі цілі, вміє їх досягати та володіє вмінням керувати колективом в АПК;

– людина, яка прагне досягнути високих результатів в АПК завдяки працелюбності, гуманності та професійним навичкам;

– активна людина, яка турбується про розвиток села, знаючий господарник із чітко виявленими лідерськими якостями;

– сільгоспвиробник, який має бажання працювати для розбудови АПК;

– професіонал, який любить село та сільського господарську працю;

– людина, яка на землі – господар, у міністерстві – відповідальний чиновник, в університеті – старанний студент;

– вольовий, високоморальний господарник, який любить сільське господарство;

– освічений фермер.

На запитання "Чи існує, з Вашої точки зору, потреба у розвитку лідерства серед студентської молоді?" отримали відповіді:

а) так – 86 %;

б) не задумувався над цим – 7%;

в) ні – 7%.

Позитивним є те, що 86% наставників зазначили, що в процесі роботи зі студентами підопічної групи виявляли формальних і неформальних лідерів, а тільки формальних – 14%.

Було встановлено, що більшість наставників вважають, що лідера визначають як природні задатки, так і виховання – 86%; природні задатки (лідером треба народитися) – 7%; соціальне виховання – 7%.

На думку наставників основними факторами, які впливають на формування лідерських якостей студентів є:

– досвід організаційної та управлінської діяльності – 35%;

- система навчально-виховної роботи у ВНЗ – 32%;

- приклад лідерів АПК – 32%;

- самовиховання - 46%.

Також наставники відзначають важливу роль родини у вихованні лідерів.

Виявлено труднощі, які, на думку наставників, існують при формуванні лідерських якостей студентів:

– недостатність психолого-педагогічних знань – 14%;

– відсутність досвіду виховання лідерських якостей – 28%;

– недостатнє методичне забезпечення – 3%;

– невмотивованість – 28%;

– брак часу – 39%.

Також було відзначено, що процес виховання лідерських якостей, в окремих випадках, утруднює необхідність перевиховання, оскільки студент вже на I курсі є майже сформованою особистістю.

Висновки

Наставник академічної групи є ключовим суб'єктом формування лідерських якостей студентів і зв'язуючою ланкою всієї системи виховної роботи вищого навчального закладу. Саме наставник забезпечує безпосередню взаємодію з колективом академічної групи, кожним її індивідом. Виконуючи свої обов'язки в частині формування лідерських якостей наставник академічної групи аграрного вищого навчального закладу реалізує такі функції як: дослідно-діагностична, планувально-проектна, організаційно-реалізуюча, мотиваційно-стимулююча, контрольно-коригуюча, інформаційно-комунікативна, соціальна, ціннісно-орієнтаційна, функція "взірця для наслідування", координаційно-спрямовуюча.

Наставник є особою, до якої відчуває довіру і позитивно оцінює нинішній студент. Така довіра зростає разом із підвищенням рівня професійної компетентності наставника, його здатності невимушено, толерантно, використовуючи широкий арсенал педагогічних вмінь і навичок, впливати на особистість молодої людини, вмотивовуючи її до лідерства.

Опитування наставників академічних груп показує, що більшість із них розуміють важливість лідерства у справі розвитку АПК та українського суспільства і готові докладати зусилля для формування у своїх вихованців відповідного набору необхідних якостей. При цьому наставники зауважують на відсутність відповідного досвіду і знань. Тому вважаємо за доцільне розширити і поглибити змістовну частину теми "Лідерство" у програмі семінару з підвищення кваліфікації наставників академічних груп.

Актуальними напрямами подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення специфіки взаємодії наставників із іншими суб'єктами навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів (студентське самоврядування, молодіжні громадські організації, сім'я, науково-педагогічні працівники, керівники структурних підрозділів тощо) у процесі формування лідерських якостей майбутніх фахівців АПК.

Література

1. Енциклопедія освіти / За ред. В.Г. Кременя. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 454 с.
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 258 с.
3. Буяльська Т. Б., Прищак М. Д., Мацко Л. А. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі // [Електронний ресурс] http://posibnyky.vntu.edu.ua/
4. Журнал та методичні матеріали наставника студентської групи / Укладачі: Лисенко В.П., Сопівник Р.В., Сопівник І.В. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2010. – 123 с.

АННОТАЦИЯ

Сопивнык Р.В. *Функции наставников академических групп в процессе формирования лидерских качеств будущих специалистов агропромышленного комплекса Украины // Биоресурсы и природопользование. – 2012. – 4, № 5-6. – С. 157-164.*

Осуществлен анализ основных функций наставников академических групп, выделяемых учеными и практиками – организаторами воспитательной работы в высших учебных заведениях. На основании наблюдений и опыта координации работы наставников академических групп, в масштабе Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, выделены и обоснованы их функции в части формирования лидерских качеств будущих специалистов АПК. Представлены результаты опроса наставников относительно их взглядов на проблему формирования лидерских качеств студентов.

SUMMARY

R. Sopivnyk. *Functions of tutors of academic groups in the process of formation leadership qualities of future specialists of agro-industrial complex of Ukraine // Biological Resources and Nature Management. – 2012. – 4, № 5-6. – P. 157-164.*

The analysis of the main functions of tutors of academic groups allocated with scientists and experts – organizers of educational work in Higher Education Institutions is carried out. On the basis of observation and experience of coordination of tutors work of the academic groups on the scale of National University Life and Environmental Sciences of Ukraine, their functions in the formation of leadership qualities of future specialists of agro-industrial complex of Ukraine are given. The results of inquiry of tutors concerning their views on the problem of formation of leadership qualities of students are presented.